

Møre og Romsdal er et typisk grasfylke med store variasjoner i klima og topografi. Foto: Ove Klakegg / NIBIO

Jorda i Møre og Romsdal

Møre og Romsdal er et fylke med store variasjoner i landskap og klima. Den store variasjonen gjenspeiles også i landbruket og jordsmonnet. Fylket har mye god jord og produserer en vesentlig andel av melk og kjøtt som bidrar til Norges matvaresikkerhet.

Frodig gras

655.100 daa eller 4,5 % av det totale landarealet i Møre og Romsdal er jordbruksareal. 80 % av jordbruksarealet benyttes til grovfôrproduksjon og 16 % til beite. Det dyrkes også litt korn, grønnsaker, frukt og bær.

96 % av jordbruksarealet i Møre og Romsdal benyttes til grasproduksjon. Foto: Eivind Solbakken / NIBIO

I midtre og indre strøk av Nordmøre og på Romsdalshalvøya er det mange lettdrevne jordbruksområder. Andre steder i fylket, særlig på Sunnmøre, er landbruket preget av mange små driftsenheter og spredte jordbruksarealer. Gjennomsnittlig bruksstørrelse i hele fylket er på 194 daa mot 230 daa for hele landet (2014).

Over 10 % av jordbruksarealene i fylket har gått ut av drift siden år 2000. I Møre og Romsdal er gjengroing hovedårsaken til arealnedgangen. Over halvparten av

jorda i fylket drives som leiejord og dette tallet bare øker. I områder med spredte arealer og små driftsenheter er det ikke lett å finne noen som vil fortsette å drive jorda.

Mye god jord

I 2015 ble jordsmonnkartleggingen av utvalgte flater i Møre og Romsdal ferdig. På hver flate er alt jordbruksareal kartlagt og det har blitt utarbeidet statistikk som viser typiske egenskaper ved jorda i fylket. Tallmaterialet i resten av denne publikasjonen er anslag basert på karlegging av disse utvalgte flatene.

42 % av jorda i Møre og Romsdal anslås å ha svært god jordkvalitet. Det betyr at jorda har små eller ingen begrensninger for jordbruk. Jorda vil gi gode og årvisse avlinger av kulturvekster som er tilpasset det lokale klimaet. Forutsetningen er at grøftesystemer er vedlikeholdt og at jorda drives etter god landbrukspraksis. Kartleggingen tyder på at det er de nordlige delene av fylket som har mest jord med svært god jordkvalitet.

Denne jorda er det spesielt viktig å holde i produksjon. Møre og Romsdal har 50 % jord med god jordkvalitet. Denne jorda har noen flere begrensninger som gjør at den ikke egner seg for alle kulturvekster. Noe av jorda i denne klassen har helling mellom 20 og 33 % som begrenser bruken av en del landbruksmaskiner. Jord i denne klassen egner seg som regel svært godt for gras.

Organisk jord gir ekstra utfordringer

I Møre og Romsdal er det mye organisk jord. Organisk jord har over 20 % organisk materiale i et mer enn 40 cm tykt lag. Dyp organisk jord (organisk jordlag som er over en meter tykt) anslås å utgjøre 4 % av dyrka mark i Møre og Romsdal. Grunn organisk jord (mineraljord innen 1 meter) anslås å utgjøre 9 % av jorda i fylket. I tillegg har 7 % av jorda i fylket et organisk lag som er tynnere enn 40 cm. Også en del av mineraljorda er svært humusrik og har så mye organisk materiale i overflatesjiktet at det kan begrense driften.

10 % av dyrka mark i Møre og Romsdal har gått ut av produksjon de siste 15 årene. Foto: Eivind Solbakken / NIBIO

Høyt innhold av organisk materiale er den viktigste begrensningen for jorda i Møre og Romsdal. Slik jord har dårlig bæreevne når den blir våt og den tørker sent opp. Det kan gi utfordringer både om våren og i innhøstingen. Kjører man på organisk jord før den har tørket godt nok opp, fører det til pakking og kjøreskader som igjen vil skape enda større problemer.

Drenering er viktig

Mesteparten av Møre og Romsdal har en årsnedbør på over 1400 mm. Klimaforskere mener at vi kan forvente enda større nedbørmengder i framtiden og at det oftere vil komme store mengder nedbør på kort tid. Da er det en stor fordel med selvdrenert jord. 54 % av jorda i fylket er selvdrenert. Denne jorda er det viktig å holde i hevd slik at den kan fortsette å bidra til nasjonal matsikkerhet.

Totalt 46 % av dyrka mark i Møre og Romsdal har dreneringsbehov. Omtrent halvparten av denne jorda har en helling på under 6 %. Resten av jorda med grøftebehov ligger i skrånende terreng. Når de luftfylte

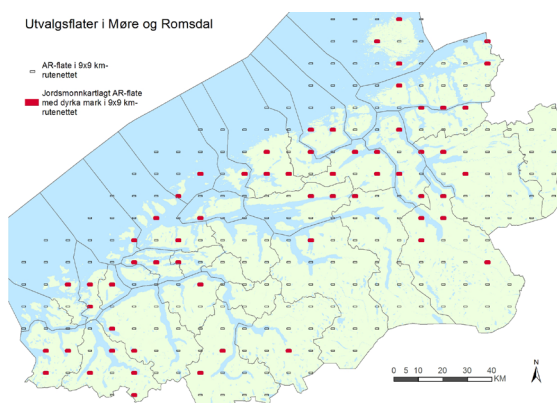
porene i jorda fylles med vann over lengre tid, skaper det mange problemer. Det hemmer plantenes vekst og fremmer en del ugrasarter som har større toleranse for våt og oksygenfattig jord enn kulturplantene. Våt jord har dessuten dårlig bæreevne og er utsatt for pakking. Grasdyrking innebærer mye kjøring med tungt maskineri. Et for høyt vanninnhold i jorda under de ulike kjøreoperasjonene vil skade jordstrukturen og gjøre jorda enda dårligere drenert.

Begrensende egenskaper

Som allerede nevnt er den største begrensningen for jorda i Møre og Romsdal at det er mye jord med svært høyt innhold av organisk materiale. Den nest mest begrensende faktoren er et høyt innhold av grovt materiale. 15 % av jorda i fylket har mye grus eller stein. Det er også en del grunn jord i fylket. 9 % av jorda har fast fjell innen 1 meter. Dette er spesielt begrensende der man driver aktivt åkerbruk.

Konklusjon

Det er mye verdifull landbruksjord i Møre og Romsdal. Arronderingen i deler av fylket og utstrakt bruk av leiejord gjør at det har vært vanskelig å holde all jorda i drift. Usikkerhet rundt generasjonsskifte spiller også en rolle. Fylkesmannens landbruksavdeling har satt inn flere tiltak for å hjelpe landbruksnæringa med disse utfordringene. Møre og Romsdal er en viktig produsent av melk og kjøtt i landet vårt. Det er økende fokus på å verne landets jordressurser og opprettholde matsikkerheten. Vi tror at tallene fra jordkartleggingen kan gi et enda bedre beslutningsgrunnlag når planer skal legges for å nå disse målene.

Statistikken bygger på kartlegging av ca. 60 systematisk utvalgte flater fordelt over hele fylket. Kart: NIBIO

FORFATTER:

Hege Ulfeng

¹NIBIO

Rapporten "Jordsmonnstatistikk for Møre og Romsdal" finnes her: <http://hdl.handle.net/11250/2380669>

Kontaktinformasjon: hege.ulfeng@nibio.no; Sentralbord NIBIO: 03246